

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY XII - SEGONA EPOCA

JULIOL - AGOST DE 1930 :: N.º 66

SUMARI:

TEXT: Simulació d'una boda a l'antiga usança catalana entre persones d'estament ric. per *J. A.*—Sobre el Bisbat d'Egara.—La nostra Diada, per *Rosend Graner Civil* —La festa de repartició de premis.—Primer Saló Local de Fotografia - Terrassa 1930.—Record d'una excursió a Cardona, per *D.*—Del Mediterrà a l'Atlàntic, per *Ramon Cabeza*.—Crònica.
Fulla d'Excursions.

GRAYATS: De la X diada de Germanor al Guítart. Clixés, *Miquel Llobet*.— Simulació d'una boda a l'antiga usança catalana. Clixés, *Miquel Astals*

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: SANT ANTONI 64

REPRESENTACIONS

M. Fainé Castellà

Màquines d'escriure ROYAL. - Caixes de cabals A. PADRÓS S. A.

Carretera de Matadepera, 1-3
Telèfon, 331

Terrassa

Relotgeria i Joieria

Josep
Castin

Raval, 25

Terrassa

Pintura General

Decoració

F. Duch

Pintura «Dueco» per

Raval, 32 automòbils i mobles

Casa
Farràs

J. Jover, 18
(Gavatxons)

MÚSICA
Fonògrafs.-
Discs.- Pia-
nos.- Auto-
pianos.- Pia-
nos lloguer.

Consocis!

Efectueu les vostres
compres en les ca-
ses anunciades en
el present "ARXIV".

EXCURSIONISTES! Abans d'empendre els
vostres viatges proveïu a la casa

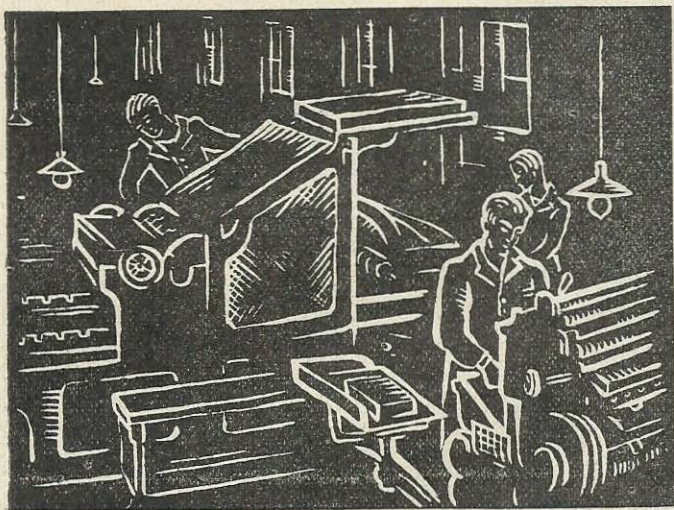
GALÍ & C.^A

St. Pere, 27 bis. - Telèfon, 250

Material fotogràfic.-Conserves i licors de totes classes

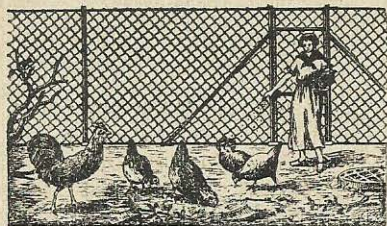
JOAN MORBAL

I M P R E S S O R

NORD, 22 : TELÈFON, 230

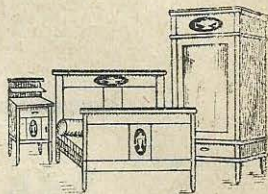
T E R R A S S A

Taller: St. Antoni, 57, 64 bis
Sant Joan, 7. - TERRASSA

Constructor de Mobles, Enreixats de Fil-
ferro, Somiers i reparacions de totes classes

**JOSEP
BLAY**

SI....!

però els excursionistes
us diran: Voleu un bon
calçat, de material ga-
rantit i a bon preu?

Aneu desseguida al carrer

Torrella, 13

que quedareu ben servit.

Joieria - Bisuteria - Optica

VIUDA DE

J. BALAAD

SUC. DE PERE CULELL

Font-vella, 19

Palla, 2

NAUMANN

Màquines per a cosir i brodar
Vendes al comptat i a plaços

Representant:

JOAN TORNÉ

SANT PERE, 53

TERRASSA

Cafè - COLON - Bar

ESPLENDIT SALÓ DE BILLARS

CAFÈ EXQUISIT - LICORS DE MARCA

Plaça Vella, 21 i Cremat, 8. - Telèfon, 707. - Terrassa

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY XII

Segona època

JULIOL - AGOST 1930

NÚM. 66

Simulació d'una boda a l'antiga usança catalana entre per- sones d'estament ric

FOU organitzada el diumenge de la Festa Major per el folklorista Joan Amades i interpretada per l'Esbart Català de Dansaires el qual aportà la colla del Ball de bastons, el cos de dansaires i tot el seguici que formà l'acompanyament. L'Esbart és dirigit per En Felip Blasco. Prengueren part en la festa la cobla de grallaires dels Xiquets de Valls, dita Els Romees del Vendrell i reputada com la millor de Catalunya, i la cobla de fluviolaires de Llinàs, dita Els Formigues, considerada com la millor del Vallès. El vocal d'Arqueologia, Folklore i Art del nostre Centre En Marian M. Galí hi aportà també la seva entusiasta col·laboració.

La festa es desenrotllà de la següent manera. De la casa del nuvi sortí el fadrí major enviat d'aquell que portà un ram de flors blanques a la núvia com a senyal de convit per part del nuvi per a que aquella vagi a l'església. Amb el fadrí major que és el que ha de cuidar de la núvia durant tot el dia, hi anava la cobla de fluviolaires i el Ball de

bastons que un cop arribat davant la casa de la noia féu una ballada. Formà també part del seguici un cert nombre de muls ricament guar-nits, un dels quals amb el típic selló per a seure-hi la núvia, i els altres disposats a carregar les caixes de la roba, matalàs, estres de cuina d'aram i altres efectes que a més d'unes unces formen el dot de la noia i que han d'ajudar a constituir la llar de la nova família. El fadrí major oferí el ram a la núvia i aquesta muntà el mul ensellonat enviat pel nuvi i en els altres hi foren carregats els efectes que formen part del dot formant un seguici presidit pels grallaires i el Ball de bastons que ballà en diversos llocs fins arribar al temple; seguí el fadrí major, portant atravesat damunt del pit en bandolera un ric mocador de seda que li oferí la núvia en testimoni d'acceptació del ram; venia després tota la resta d'acompanyament format per convidats i familiars, excepte el pare de la noia que anava al darrera de tot amb la bossa dels xinxons que formen el dot. Seguí la núvia a cavall i al seu darrera tota la resta d'exemples, acabant pel pare d'aquesta.

Camí de l'església fou barrat el pas a la comitiva per un parell de fadrins que amb una cinta atravessaren el carrer no permetent que avancés la cavalcada. S'avençà aleshores el pare de la noia i oferí unes monedes als fadrins, els quals les prengueren a canvi d'un pom de flors a la que va a casar-se, tirant-li a més la cinta que ha fet de barrera damunt de la falda, com a record. El costum de barrar el pas en diverses formes a les comitives nupcials, majorment a la de la núvia és molt extès per tot Catalunya, sobretot quan la noia es casa fora del poble i li cal fer llarg camí i atravessar varis termes. Surten a cada partió la fadrinalla del poble barrant el pas amb pedres, troncs d'arbre i altres objectes, obligant al pare de la núvia a pagar un tribut de pas, conegut per *pagar la patent*. Aquest costum és la sueprvivència d'un antic ritual de passatge. En totes les civilitzacions molt primitives i de cultura reclusa, es dóna una gran importància als trànzits d'una manera de viure a una altra i es fan un seguit de cerimònies de caient més o menys ritual en les que es simbolitza el pas d'una condició, estat, categoria o càrrec, a un altre. D'aquests antics ritus se'n troben notables restes en els costums de la societat actual que revelen tots ells una supervivència arcaica. Entre els diversos que són practicats encara inconscientment, es troba el pagament de la patent en els casaments.

Abans de què el seguici de la núvia arribés a l'església, hi arribà el del nuvi presidit per una colla de fluviolaires seguits dels acompanyants, el mul amb la caixa de les robes del nuvi, i aquest al final de la comitiva. Tots plegats esperaren l'arribada de la núvia. En trobar-se la parella s'engegaren trets enlaire com ja s'havia fet en eixir de casa de la núvia amb el seu seguici, tot en senyal de joia i alegria. Les dues comitives entraren en l'atri de l'església on hom suposà que es celebraven les noces. En eixir altra vegada es trobaren amb el pas barrat, essent aquesta vegada el nuvi el que ha de satisfer el tribut de la *patenta*. En mig de gran repic de campanes, engegament de trets, ballada de bastons i repartiment de confits per part dels acompanyants a la concurrència, s'organitzà de nou el seguici que es dirigí a la suposada casa dels nuvis on se celebraren unes ballades per part de la nupcial parella, que en senyal de joia ballà «La morisca de Gerri de la Sal», dansa simbòlica en la que es representa el desig d'escapar-se d'una captiva cristiana guardada per un brau soldat alarb que no la deixa fugir. Seguiren aquest ball altres ballades fetes pels convidats que descapdellaren un lluit programa.

En plena ballada es simulà el rapte de la sabata de la núvia. Un dels convidats, sense que la núvia ho adverteixi, li pren la sabata i la fa fonedissa. El nuvi té l'obligació de rescatar-la, fent treballs per a trobar-la i no essent-li possible la fa cridar pel pregoner. Surt la sabata pel rescat de la qual posarà un preu el seu posseïdor, quantitat que pagarà el nuvi. El vell i curiós costum de raptar la sabata de la núvia avui ha caigut quasi bé en ple desús, però havia estat molt practicat en altres temps. Es una degeneració del costum medieval, segons el qual el nuvi havia de raptar la núvia, essent precis en els casaments simular un rapte de la noia per part del nuvi. Segons la tradició, antigament el marit havia de comprar la muller pagant una quantitat per ella als seus pares en concepte de pagament de la virginitat de la noia; més tard aquest costum fou perdut però per mantenir encara el seu esperit i simbolisme, entre gent de posició i de títols especialment, es simulava un rapte de la noia com volent significar que el casament es feia responent a la força del nuvi, el qual es negava a pagar el preu de la seva puresa i la raptava. Tots aquests simulacres amb el temps es varen aplanar i avui ja quasi bé ni es simula el rapte de la sabata que era un lleuger record de l'antic tribut satisfet pel nuvi per ad-

quirir la seva esposa. En altres països és molt extès prendre alguna de les peces de roba de la núvia, especialment la lligacama, que la pren generalment el fadrí més jove de l'acompanyament, i no amb el fi de vendre-la després al nuvi, sinó com un acte de joia, partint-se-la amb tota la resta d'homes i fadrinalla de l'acompanyament. Aquesta costum és molt possible que tingui algun origen fàl·lic, com bé en pot tenir un reste el rapte de la sabata. Aquest sol fer-se mentre es dina i es troba tothom a taula. Un fadrí eixerit, per sota la taula quan menys s'ho pensa el nuvi, descalça la núvia. La sabata sovint no surt de la casa dels nuvis i es perd entre els convidats, però hi ha hagut vegades que ha voltat tot el poble.

Cap a les acaballes de la ballada, fou servit el brou als nuvis. Un parell de fadrins amb una grossa caldera es presentaren als nuvis i tragueren de l'interior un parell de tacetes de brou que foren ofertes als nuvis, després es féu un ball de caire humorístic i es donà per finida la ballada. El costum de donar brou als nuvis el vespre de la diada de les noces, és encara vivent en moltes contrades catalanes. Es entrat a la cambra dels nuvis pels fadrins del seguici, fent amb aquest motiu gran gresca i gatzara. Aquest brou és fet amb dues gallines que generalment són ofertes pels pares de la núvia com a part del dot i van lligades damunt d'un dels muls que duen l'aixovar de la donzella. Hi ha llocs en què les gallines han d'ésser precisament raptades pels fadrins majors, els quals o les roben de la casa de la núvia o de les masies veïnes per on passa el seguici. Quan les gallines són robades, en prenen tantes com poden i la gatzara és major com més gallines han pogut robar.

Els antics costums nupcials avui gairebé desapareguts del tot, són molt més complets en la realitat que els que foren simulats a Terrassa, però és impossible simular-los amb tota la seva extensió i detall, puix una bona part d'ells a més d'ésser inadaptables, tampoc el poble d'avui en sabria comprendre llur poesia ni llur encís.

Hem de remarcar que al Vallès antigament s'havien celebrat bodes si fa no fa com les que foren simulades aquesta Festa Major, segons hem pogut llegir en un treball signat per M. Maspons i Anglasell i que fou donat a conèixer en un certamen literari que l'Ateneu Terrassenc celebrà a darreries del segle passat.

J. A.

Sobre el Bisbat d'Egara

EXTRET del «Llibre de feyts d'armes de Catalunya» de l'escriptor del segle XIVe Bernat Boades, que l'Editorial Barcino acaba de publicar dintre la col·lecció «Els nostres clàssics».

Aquest llibre que fou escrit en els anys 1415-1419 és un resum sistemàtic i complet de la història de Catalunya des dels orígens fins al començament del segle XVe i ens complavem copiant-ne aquest tros que parla del bisbat d'Egara.

«E devets saber, axí mateix, que per averne stat algun temps des-poblada la dita ciutat, (Tarragona) que no'i posquia aver bisbe, lo bisbe de Calagurris, qui'n era molt soperbo e presumtuós, faeya de gransopèrbias contra lo bisbe de Tarragonaqui lavors hi erastat més, lo qual s'apellave monsenyer Scani, faent-se'n propis los drets metropolitans; del qual sovint na va ser reprès per monsenyer Simplicia, bisbe de Zaragoza d'Aragó, qui ere hom de gran probitat, e per altres bisbes de Spanya Tarragonesa. E monsenyer Scani se'n sentia greuement d'aquella tant gran sopèrbia. E com lo bisbe de Calagurris no se'n vol smenar, foren trameses letres al pare sant de Roma per los bisbes desús dits, donant-li'n rahó d'aquella tant gran malvaduria; lo qual, axí com va aver legides aquelles letres dels bisbes tarragonesos qui lavors eren, avent-ne primer pres acort ab altres bisbes qui lavors se'n trobaven a Roma per faer-ne festa anyal de la consecració del dit pare sant, va faer ço que'n pertanyia en aquells afers, e va faer despedir letres de gran rigoitat contra'l bisbe de Calagurris, de les quals Scani e tots los altres bisbes casi be de la nostra Spanya ne restaren fort pagats, e se'n varen molt lloar.

E també lavors va ordenar lo sant pare que Ireneus, bisbe de Egara, de prop Barcelona, se'n tornàs a la sua sgleya de Egara e no's cuidàs pus de ser bisbe de Barcelona, d'ahont lo'n avian feït los preveres e'l poble de la dita ciutat de Barcelona per ordonança de monsenyer sant Nundinari, bisbe d'aquella, que d'açò'n faé stant prop de finir los seus jorns. E'l bisbe Scani de Tarragona fo molt reptat del pare sant per no aver-ho anul·lat, e'ls altres bisbes de les sgleyas tarragonesas ne foren aguts per insipients en aquell feït. E devets saber

que Egara fo ciutat molt noble e molt antiga, e que'n hac bisbe molts anys, tro la venguda dels sarraïns a Spanya en temps del rey Roderich, los quals favors la'n destrohiren; e per los senyals que vui se'n veuhen, e per algunes scriptures molt velles que se'n tròban, se'n sab ser molt ver, e cosa indubitosa, que stave edificada prop la vila de Tarraça».

La nostra Diada

AMB els anys que el nostre estimat Centre porta de vida, la nostra Diada de Germanor ha pres una fesomia natural i escaienta.

Tots sabeu prou, amics excursionistes, que ell és la llar pairal de les altres entitats excursionistes terrassenques. Seria una extremada modèstia, no dir que la constant i assenyada actuació de la nostra societat en el camp excursionista, ha captat sempre les simpaties de tots els adeptes i homes cultes de casa nostra i fins els de fora. Aquelles primeres Diades de Germanor foren brillants i tenien l'ambient de les grans festes.

Va sembrar-se bona llavor en terra assaonada; s'ençomanà la sed de bellesa als cors transportats tan oportunament a la muntanya; s'efectuà el maridatge del nostre poble amb la Natura. L'esforç que en aquells temps realitzà el nostre Centre, és avui abastament recompenat.

Cal esguardar amorosament la casta fillada. Ara, pot dir-se la nostra diada, puix són vàries i lluides les que la nostra volguda ciutat organitza. Devem freqüentar-les totes, car són de tots. Si coneixem totes les valors, si atalaiem tota la florida que l'esponerós arbre de l'excursionisme ha tret a casa nostra, al celebrar la nostra festa ens sentirem reconfortats i satisfets. Ja tenim fills braus que van per les seves, capaços d'àrdues empreses, dignes enaltidors del sà excursionisme.

Cal no defallir, el guany és incalculable. No faci por a ningú aquest repartiment de forces. Actualment és admissible. Es aquest un desplegament dirigit per la Providència, la misiò del qual és la depuració de tots. Tots tenim prou bona feina a fer, per desenrotllar les múlti-

ples i variades aptituts. Penseu que tots bateguem pel mateix ideal. Tots formem part de la mateixa família i hem de procurar dignificar-la tant com poguem.

De ningú més que de nosaltres mateixos, depèn la cobejada unió, la qual feliçment s'efectuarà el dia que en siguem mereixedors. No hem escalat, encara, el cim on havem de trobar-nos. Tots estem en camí, i les Diades de Germanor que celebrem, són fites remarcables. La d'enguany, amics, ha estat fresca i regalada. La nostra gent ja s'ha familiaritzat amb la Natura i no la tem. Els florits i verdejants paratges del Guitart se'ns ofereixen regalimants. Les nostres humils però vistoses contrades veïnes, tenen ara, part de l'encís del Montseny. Pels torrents i reguerols l'aigua claríssima hi salta; el llac de la Xuriguera ofereix bellíssimes perspectives. Les flors arreu nascudes, eren gronxades per l'oratge fresc i embaumat de sentors fortes. Dels ramatges gemats, se'n desprenien gotetes quasi invisibles que alguna clariana de sol transformava en inquietes i fulgurants perles. La clareat del matí és diàfana. El paisatge s'ofereix net i detallat. La gent s'aplega a l'entorn de la vella masia del Guitart, bategant sos cors en festa. La terra on celebrarem enguany la Diada, és delicadament ondulada i guarnida de flors, com el cabell d'una noia jove en dia de festa grossa. Les fogueres graciosament escampades, alcen núvols de fum que contrasten amb la verdor dels pins i la llum de la ginesta. Els infants s'esplaien en jocs populars, encomanant la joia a tothom. Les donzelles saltironejant cerquen les flors més vistoses i exquisides. Quins rams més colorits i perfumats! Els atletes posen en joc llurs bíceps colrats i endurits. No és lluita, és afany de superar-se. Regna la germanor arreu. L'era de la masia s'ha omplenat de gent; tothom es coneix; tothom es saluda. Sota la volta del portal, una mare alleta el fillet....

Quan la festa aquireix marcat lluïment, les boires s'escampen pel cel i paulatinament van ennegrint-se, fins a beneir una vegada més la nostra casta terra.

La masia s'omplena de gent. Quin moviment, quina alegria! L'aigua cau en abundància, la fosca s'accentua, les flames de la llar esdevenen agradables i reparadores. Canten les granotes pels aiguamolls i per les margedes i fanalars; treuen banya els caragols deixant espumosa i argentada cinta damunt la fresca catifa. La remor de l'aigua deixa sentir feblement el puput que flauteja al fons de la clotada. Pas-

sa la pluja i en asserenar-se, els rossinyols entafurats pel torrent repre-nen la cantada. La vegetació està formosament gemada. A l'era de la masia s'organitzen jocs, danses i cants fins a l'hora d'acomiarar-se, esbargiments populars, tots ells propis d'una diada tant bella i tant nostra.

ROSSEND GRANER CIVIL

La festa de repartició de premis

EL dia 27 de Juny a la nit se celebrà en l'espaiós pati del nostre Centre, el repartiment de premis de les diverses proves de la X Festa de Germanor al Guilart.

La festa, que es veié en extrem concorreguda, s'inicià amb l'anunciada audició de Sardanes, a càrrec de la cobla «La Principal». La nostra dansa fou ballada per nombroses i amples rodones, en les que hi figuraven gentils donzelles.

A la mitja part de l'audició, el company Rosend Graner llegí la bella ressenya de la diada ja transcrita.

A continuació es procedí al repartiment de premis. Veu's ací l'ordre amb què foren repartits:

Concurs de salts a corda per a senyoretes:

Primer premi, senyoreta Lola Feliu; Segon premi, senyoreta Rosa Gallart; Tercer premi, senyoreta Consol Blai.

Concurs de salts a corda per a parelles mixtes:

Primer premi, Maria Riera-Joan Ballbé; Segon premi, Lola Feliu-Blai Iranzo; Tercer premi, Maria Vila-Samuel Fraga; Quart premi, Marta Armengol-Joan Borràs.

Concurs de rams de flors:

Primer premi, ram núm. 3, lema: «Delícies de la Natura»; Segon premi, ram núm. 6, lema «Roser»; Tercer premi, ram núm. 1, lema «Núvol de goig»; Primer accèssit, ram núm. 4, lema «Visca la Pàtria»; Segon accèssit, ram núm. 2, lema «Sentors boscanes»; Tercer accèssit, ram núm. 5, lema «Flors de la meva terra»; Quart accèssit, ram núm. 7, lema «Pomell del nostre bosc»; Cinquè accèssit, ram núm. 8, lema «Germanor»; Sisè accèssit, ram núm. 9, lema «Flors camperoles».

DEL CASAMENT A L'ANTIGA USANÇA CATALANA

Clixés Miquel Astals

X DIADA DE GERMANOR AL GUITART

Esplais divertits

Una tenda original

Clixés Miquel Llobet

En recollir els respectius premis, tots els guanyadors foren aplaudits.

Finalment es dansà la segona meitat de Sardanes amb molta animació. Fou una bella festa de grat record.

Primer Saló Local de Fotografia Terrassa 1930

EN el saló d'actes del nostre Centre Excursionista, tingué lloc el diumenge de la Festa Major a les quatre de la tarda, l'inauguració d'aquest *I.er Saló Local de Fotografia*, amb assistència d'una nodrida representació de regidors, presidida per el tinent d'Alcalde Sr. Alfons Freixa, del Jurat Qualificador, Junta del Centre i gran nombre d'aficionats a aquest art.

La Secció de Fotografia del Centre Excursionista, organitzadora d'aquest I Saló Local de Fotografia, ha obtingut un èxit ben afalagador, tant per la quantitat de bells clixés com per la diversitat de tècniques fotogràfiques exposades.

El conjunt de fotografies és de 131, rebudes amb els següents plecs: Núm. 1, Els Cims; núm. 2, Pla i muntanya; núm. 3, Embadaliment; núm. 4, Titaina; núm. 5, All right; núm. 6, Composició; núm. 7, Pireneïsme; núm. 8, Rodamón; núm. 9, Bromoils; núm. 10, Hors d'œuvre; núm. 11, D'un dia; núm. 12, Records de ma terra; núm. 13, Estimació; núm. 14, Bromur i Bromoli; núm. 15, Palestra; núm. 16, Inconscients; núm. 17, Devoció; núm. 18, Figures; núm. 19, Primícies; núm. 20, Possibilitats; núm. 21, Ingenuïtat; núm. 22, Aquest bocí de terra; núm. 23, Diògenes; núm. 24, Voluntat; núm. 25, Paisatges; núm. 26, Miralls de la Pàtria; núm. 27, Qui serà.

L'exposició ha estat molt visitada i ha continuat oberta tot el mes de juliol. El conjunt de fotografies exposades, ha posat de manifest com dintre casa nostra comptem amb una selecció d'*amateurs* capaços de fer-nos quedar bé a tot arreu.

El Jurat qualificador compost per el Dr. Joaquim Pla Janini, president; el Srs. Claudi Carbonell i Emili Godés (de l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya), vocals; i En Marian M. Galí (President de la Secció

d'Arqueologia i Art del Centre Excursionista de Terrassa), secretari (sense vot), després d'una detallada tasca depuradora, ha emès el següent veredict:

1.er premi: Núm. 87; lema: Primícies. 2.on premi: Núm. 100; lema: D'aquest bocí de terra. 3.er premi: Núm. 47; lema: D'un dia. 4.rt premi: Núm. 52; lema: Records de ma terra. 5.è premi: Núm. 97; lema: Ingenuïtat. 6.è premi: Núm. 93; lema: Possibilitats. 7.è premi: Núm. 113; lema: Paisatges. 8.è premi: Núm. 12; lema: Pla i muntanya. 9.è (accèssit): Núm. 29; lema: Pireneïsme. 10.è (accèssit): Núm. 121; lema: Miralls de la Pàtria.

L'Excm. Ajuntament de Terrassa concedí 250 pessetes per a premis per aquest saló i varies cases de material fotogràfic també cediren valuosos premis.

Record d'una excursió a Cardona

JA se sap que acostuma ploure quan el Centre Excursionista fa una excursió col lectiva.

Després d'aguantar durant una hora la pluja, pugem a l'im-mens vehícol que ens porta per la carrerera de l'Ubach fins a Manresa; i per la desolada i esquerpa vall del Cardoner, avui més trista sota el plugim, ens condueix a Cardona. S'alça al nostre davant, esqueixalada, la muntanya de la sal, color de neu bruta, amb llepades terroses, amb reflexes de color de carn, sense un bri d'herba. El vell guia assegura que quan fa sol és bella i pampalluguejant com un vestit de ballarina; però avui plou i nosaltres mateixos sota el cel de plom som una colla de gent miserable sota les closques negres del paraigües. Els companys joves, descendents dels grans atletes grecs s'enfilen com gats pel vertical crostisser blanc per anar a admirar les grues metàl·liques de l'empresa de la potasa de Sùria i baixen amb sengles groixuts vidres d'ulleres que asseguruen són trossos de sal cristallitzada. De nou encabits al cotxe muntem la costa que porta a la vila enlairada que avui sembla talment un teló de fons d'una òpera romàntica pintat amb blaus i grisos vaporosos d'una tristesa indefinida. Dinem, donem uns tombs pels carrers enganxosos de fang i amb nobles casals degradats pels anys. A la plaça unes rodones d'homes amb barretina

nuesca que parlen de les olives i del blat s'enretiren, per fer pas a una petita processó commemorativa del jubileu del Sant Pare. Visitem el castell amb els seus baluards, explanades i matabans, on un temps hi sojornà Sant Ramon Nonat. L'església és una vergonya com la de Lleida i Poblet; com aquestes, serví de caserna i d'estable. S'hi aguanten, per bé que esgalabrades unes tombes gòtiques d'alabastre. Mentre contemplem el sinistre paisatge amb el Cardoner mansoi i tèrbol esquitllant-se per sota el Pont Vell mutilat, s'esqueixen els núvols i un sol vermell de posta ens envia una llambregada. Les belles noies companyes d'excursió, havien comprat unes cebes com caps de criatures que portaven penjades a les mans, i banyades d'un costat pel sol moribond simulaven una colla de Judits amb el cap d'Holofernes ficat dins una paperina.

S'ha fet fosc i el vehicle olorós de cebes i de tòfones, picarolejat per les garbes femenines fa via de retorn. Donem un tomb pel carrer il·luminat del Born de Manresa fins a una cantonada fosca on dintre una fornícula una Verge esten les mans entre dues bombetes elèctriques. Reprenem la via per prop del riu entre negrors compactes. Amunt; ja devem ésser a l'Ubach, ja baixem vers el Pantà.

—Hi ha gaire aigua al Pantà?

—No me'n parlem —fa el company Galí.

Les cançons de dintre l'auto, pimpantes i repicades de bell antuvi, es van desmaiant fins a perdre's en una modulació a boca tancada d'una melodia italiana.

D.

Del Mediterrà a l'Atlàntic

A COSTUMATS gairebé tota la vida a freqüentar solament les nostres costes i platges catalanes, amb llurs jolives ciutats i viles, ens semblava tanmateix un somni l'haver d'efectuar un viatge al Nord d'Àfrica, cap a les costes que banya l'Atlàntic, on les costums, el viure, un sens fi de coses de la població indígena són completament diferents de les nostres.

Salpem de Barcelona a bord de l'«Espana n.º 5», vaixell de marxa bastant lenta, cosa que ens permet gaudir-nos en la contemplació del

panorama que anem esguardant. El Montjuïc ens deixa veure alguns dels edificis de l'Exposició, ja ben allunyats del port. Després sols divisem el Tibidabo, entre la calitxa de la tarda, i les costes de Garraf, que tenim al davant. Al vespre, el vaixell vira mar endins, perdent de vista tot vestigi de terra.

Al dia següent arribem a València, on ens aturem algunes hores. Després de passejar pels carrers més importants, regressedem al vaixell que emprèn altra vegada la marxa, que no ha d'interrompre ja fins al port de destí: Larraix.

Al tercer dia de navegació ens distreu de la monotonia de les llargues hores de mar i cel, la contemplació de la Serra Nevada, en les costes andaluses, el punt culminant de la qual és el Pic de Mulhacen, un dels més elevats de la península (3.481 m.).

L'estat de la mar és bo en aquells moments, davant unes terres desertes i feréstegues com les que més ho puguin ésser les dels dominis de Mahoma. De tant en tant veiem remats de delfins que corren esparverats davant la proa de la nau.

El quart i últim dia de navegació ens reserva les més grates sorpreses del viatge: el pas per l'estret de Gibraltar. Deixem el mar de les lluites milenàries per endinçar-nos cap al de les rutes glòries. Passem pel bell mig de l'estret i divisem be ambdós costats. En Penyó de Gibraltar, s'alça arrogant, i en aquells moments al seu redós s'hi despleguen, formant una llarga filera, els cuirassats de l'esquadra anglesa, seguits pel porta-avions «Earle», el qual per mitjà d'heliògrafs fa algunes senyals als tripulants del nostre vapor.

Ben prop del Penyó es troba Algecires; però atrauen més les nostres mirades les costes africanes, per ésser una cosa exòtica per a nosaltres i objectiu del viatge. Ceuta primerament i després Tànger, són motiu de les nostres mirades i dels més diversos comentaris.

Després d'haver invertit algunes hores en travessar l'estret de llarg a llarg, ens trobem a l'Atlàntic, havent perdut de vista la costa espanyola. Les fortes corrents posen alguna dificultat a la nau, que és vençuda fàcilment. Tenim al davant la costa marroquí, àrida; passem davant mateix del port d'Arzila, i tot seguit esguardem el far de Nador, meta del nostre viatge.

Quan la regió del Lukus és al nostre davant, contemplem la ciutat àrabra de Larraix, situada al Noroest del Marroc, que s'alça sobre terreny

de ràpid desnivell d'uns 30 metres, com si volgués desafiar les furioses ones de l'Atlàntic. L'«Espanya» fondeja a un quilòmetre lluny del port, on no pot entrar per la seva poca profunditat, degut al delta que hi va formant el riu Lukus, que desemboca al fons mateix del port.

Seguidament ens volten els remolcadors i barcasses, comanades per gent espanyola i indígena, que es cuiden de traslladar a terra el personal i llur bagatge.

En arribar a terra se'ns ofereix la primera nota pintoresca. Un grup de «Hamidos» amb les seves peculiars babutxes, xilaves i turbants fan sonar gralles i tambors, duent sengles pendons, volent significar que són a les acaballes del Ramadà. Seguim el barri moresc, de carrers que són vertaders laberints, amb cases miserables i fosques. Una gran xerrameca ens fa adonar que som davant un col·legi, on s'ensenya a la quitxalla l'intrincat alfabet àrab. Més enllà una «mesquita», el temple del fanatisme islàmic.

Durant els dies que estem allí, tenim ocasió de saludar a la colònia catalana; també fem coneixença amb alguns hebreus que ens parlen molt de Catalunya. La veuen tan prop de França! Tampoc hi manquen aventurers per aquells indrets, que contemplen amb nostàlgia les rutes que fan les naus que es divideixen a l'horitzó de l'Atlàntic: les unes cap a Casablanca, altres a les illes Canàries i Ferran Poo.

Després d'una llarga estada per aquells llocs de records inesborrables, empenem el retorn a la península, anant amb automòbil fins a Ceuta, passant per Arzila, Tànger i Tetuan. Amb una hora de navegació, travessem l'estret de Gibraltar, de Ceuta a Algecires, i d'ací, amb carril fins a Terrassa, fen curtes estades a Sevilla i a Madrid, visitant l'exposició ibero-americana de la capital andalusa.

RAMON CABEZA

Crònica

JUNTA GENERAL ORDINARIA.—D'acord amb el que disposa el nostre Estatut, el Consell Directiu del Centre Excursionista es complau en convocar els seus associats a la reunió general ordinària que tindrà lloc el prop·vinent dia 5 de setembre a les 10 de la vetlla, a fi de tractar els assumptes detallats a continuació:

Lectura de l'acta anterior. Lectura de la Memòria 1929-30. Presentació i aprovació de l'estat de comptes de l'Entitat. Elecció dels socis que han d'ocupar els càrrecs que reglamentàriament queden vacants: President; Sots-Secretari; President de la Comissió Redactora d'*Arxiu*; Bibliotecari i Vocal comissionat d'Arqueologia, Història i Art.

EXCURSIONS DE CAMPING.—Darrerament s'han celebrat les següents sortides de Camping:

A l'Estany de St. Maurici.

A l'Estany Negre de Biciberri.

A l'Estany Ratere.

A Pica d'Estató.

A Bagà, Greixa, Roques del Moxaró, Coll Pendis, Comabona, Refugi Cèssar Torres, Montellà i Martinet, durant els dies de la passada festa major.

El dia 1.er de Juny s'efectuà una excursió d'investigacions cap a la Coma d'En Vila i Pla i cova d'En Serrallonga, practicant unes excavacions en recerca de sepultures.

També s'han realitzat la majoria de les excursions anunciades en la fulla d'excursions de l'*Arxiu* passat. Una representació del Centre assistí al tradicional Aplec a Sant Salvador de les Espases.

L'EXPOSICIÓ DE PREMSA COMARCAL.—Entre els periòdics exposats a la Casa de la Premsa de l'Exposició Nacional de Barcelona, hi figuren *Arxiu d'Estudis* i *Arxiu*, del Centre Excursionista de Terrassa.

ACÚS DE REBUT.—Hem rebut atentament dedicat i bellament editat, un exemplar del *Poble de Sant Pere de Terrassa*, del nostre benvolgut consoci En Baltasar Ragon, al qual remerciem.

Igualment ens ha estat tramès pel distingit folklorista En Joan Amades, uns exemplars de les seves publicacions *Del Teatre Popular* i *El Ball de les Gitanes*.

Així mateix: *Boletín de la Real Academia de la Historia* (tres quaderns). Memòries de la *Real Acadèmia de Ciències i Arts* i de l'*Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona*. Butlletins de l'*Associació d'Arquitectes de Catalunya* i de la *Institució Catalana d'Història Natural*.

L'ABELLA D'OR A TERRASSA - 1930.—Aquesta publicació que apareix

per la diada de la Festa Major, ha estat dedicada enguany a la Terrassa vuitcentista. Hi han col·laborat diferents elements locals, i entre ells els amics del Centre Excursionista En A. Boada i Lladó, F.^{co} Pi de la Serra, Joan Duch, Pere Salom, Pau Gorina, Ferran Canyameres i R. de la Galera.

SECCIÓ D'ATLETISME. — *Abril 27 i Maig 11.*—Amb aquestes dates la Secció va celebrar, en el camp de Les Fonts, els seus Campionats Socials, en els quals hi participaren un notable nucli d'atletes, havent-se obtingut marques ben acceptables en la majoria de les proves que s'efectuaren. Cal fer constar que en els mateixos s'hi va notar la participació d'algun veterà i també d'elements que desde feia llarg temps estaven allunyats de la pràctica d'aquest esport.

Maig 18.—Va tenir lloc la celebració d'un concurs entre «veterans» i «desentrenats» de la Secció, el qual va resultar en extrem competitiu, com ho demostra el resultat de 16 punts a favor dels «veterans» contra 15 els «desentrenats».

Juny 19 i 22.—Un equip compost pels atletes Pauls, Cardús, Poy i Figueras, es va desplaçar a Barcelona per participar als Campionats de Catalunya que es varen celebrar a l'Estadi de Montjuïc.

Juliol 6 (diumenge Festa Major).—El nostre consoci En V. Cardús va ésser seleccionat per a participar en els Campionats d'Espanya en els quals va quedar classificat a 4.rt lloc en el salt d'alçada.

A la tarda del mateix dia la Secció va participar en el camp del Terrassa F. C., en competició amb els equips locals G. E. La Mola i C. E. Egara, efectuant algunes proves.

Juliol 7 (dilluns Festa Major).—En la Rambla d'Egara, al matí, i davant d'un nombrosíssim públic, es portà a cap la celebració d'una cursa de relleus entre els equips abans esmentats i un de la Secció, el qual quedà vencedor, després d'una competició formidable, emprant en el recorregut el temps de 10 m. 33 s., que es comprenia des de la Plaça d'Anselm Clavé a la d'Enric Granados.

El resultat de dita cursa fou com segueix:

1.er.—C. Excursionista (equip compost per V. Fraga, A. Poy, J. Figueras, F. Aligué, T. Centellas i S. Fraga).

2.on.—C. E. Egara.

3.er.—G. E. La Mola.

Amb aquesta victòria el nostre equip s'adjudicà la copa cedida per l'Excm. Ajuntament.

A la tarda s'efectuaren algunes proves en el camp del Terrassa F. C., entre les tres Entitats.

FULLA D'EXCURSIONS

Durant el mes d'Agost s'efectuàran diverses excursions a platja i muntanya.

Llur preparació tindrà lloc els dimarts i divendres.

DIA 7 DE SETEMBRE

Excursió a Rellinàs i Monistrol

Vocal, I. Escuder.

DIA 14

Excursió a la platja de Camarruga

Vocal, J. Mangot.

Dia 21

Excursió a la Puda i al Cairat

Vocal, J. Torres.

DIA 24

Excursió de Camping a Tres Creus

Vocal, J. Vilá.

LES ESGLESIES ROMANIQUEES DE TERRASSA

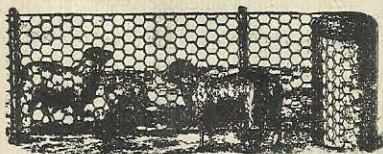
*Monografia escrita en cinc llengües, amb 60 gravats.
Preu especial pels socis de les entitats editores, «Centre Excursionista» i «Club Pirenenc», dues pessetes.*

SANT SALVADOR DE LES ESPASES

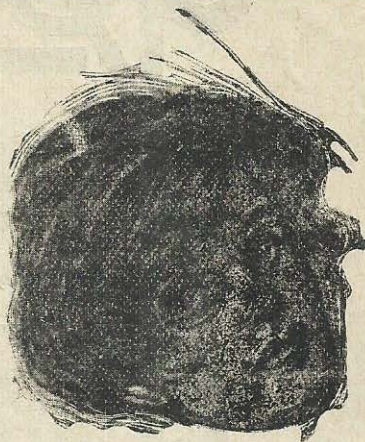
per J. SOLÀ, SCH. P. - (Quatre pessetes, preu especial pels socis del «Centre Excursionista»)

Frederic Setó

Alambrats. Enreixats. Teixits per a somniers, cedassos i garbells per a mines i usos industrials. - Cortines metàl·liques de cadena. Instal·lacions completes de cercats, galliners, cu-nillers i «pajareres».

Carrer de Topete, 94

*VDA. DE
G. LLARGUÉS*

BISUTERIA I OPTICA

Font-vella, 18.

TERRASSA

Tintoreria VDA. CASTELLÓ

*Rentats al sec, Tenyits, Planxats al vapor a diari. -
Colors sòlids a la mostra. - Negres per a dols,
a les 10 hores. - Secció especial de destacats.*

Nord, 25. - Telèf. 334.

Sucursal: Rutlla, 40

Gevaert

Plaques diapositives Vittachrom

dónen imatges:

Sèpia
Taronja
Roig
Violat
Blau

directament per revelat.

La millor paca per la Diapositiu estereoscòpics

INDUSTRIA FOTOQUIMICA NACIONAL S. A.

Mallorca, 480

BARCELONA

DOMENEC ELIES

TRANSPORTS RAPIDS

SERVEI DIARI ENTRE BARCELONA, SABADELL I VICEVERSA

EXCEL·LENT AUTOCAR PER A EFECTUAR EXCURSIONS

PREUS ECONOMICS

Rutlla, 3. - TERRASSA

Rec, 11. - Tel. 11366. - BARCELONA

NO

oblidi mai
aquest nom

Articles d'Alumini
Cristalleria. - Llosa
Porcelana. - Banys
Dutxes. - Neveres

ESTUFES

**La Cuina
Moderna**

FONT-VELLA, 65

:: La casa que
ven més barat

CONFITERIA

CASA CUNÍ

RUTLLA. 52

TERRASSA

TELÈF. 412

M. ABAD RIBERA

Pues i Lliços per a teixits. -
Extens assortit en Pues de
lloguer. - Filferros de totes
classes. - Enreixats metàl·
lics. - Laminació en fred de
cèrcols per a embalatges,
i altres indústries

Topete, 1

Telèfon, 174

ASSEGURANCES CAPELLA

VIDA
INCENDIS
ACCIDENTS
MARÍTIMS
ROBATORIS
ETC., ETC.

St. Leopold, 98

Telèfon, 109

FABRICA DE TEULES

TEULES PLANES
TIPUS MARSELLA
— marca —

SEGUÉS, DONADEU I C.^A

— Despatx: —

Font-vella, núm. 1

: Telèfon, 537 :

— Fàbrica: —

Sant Marian, 193

Tel. 485. - Terrassa

Garantim la impermeabilitat i color vermell